

Dvojí deficit a česká realita

Vladislav IZÁK – Vysoká škola ekonomická Praha (izak@vse.cz)

Cílem studie je zkoumat na základě dostupných dat souvislosti mezi rozpočtovým deficitem, zahraničněobchodním deficitem, soukromými úsporami a domácími investicemi. Výchozím bodem je základní identita makroekonomie mezi výše uvedenými veličinami, která je v různém formách a s rozličnými akcenty (je zmíněno 7 variant z prací předních ekonomů z oblasti mezinárodní makroekonomie) uváděna v literatuře.

Podle této identity jsou možné tři způsoby financování rozpočtového deficitu (růst soukromých úspor, snížení domácích investic, snížení zahraničních investic). Při aplikaci na česká data je zřejmá jistá možnost volby, pokud jde o náplň jednotlivých ukazatelů. Veřejný deficit lze měřit čtyřmi různými způsoby: státní rozpočet, konsolidovaná ústřední vláda, konsolidované veřejné rozpočty a konsolidovaný vládní sektor. Bez ohledu na nuance je od roku 1997 zřejmý trend k rostoucím rozpočtovým deficitům. Definice soukromých úspor jako reziduálu z makroekonomické identity je pak samozřejmě závislá na dosazení konkrétních číselných veličin za vybraný rozpočtový deficit. Z tabulky pracujících s nejšířší, a tedy ekonomicky nejprůkaznější definicí je na první pohled zřejmé, že od roku 1995 dochází k podobnému vývojovému trendu mezi soukromými úsporami a domácími investicemi na straně jedné a oběma deficity na straně druhé. Vztah mezi veličinami je podrobně komentován pro každý rok v rozmezí 1993–2001.

Podle teorie v malé otevřené ekonomice českého typu mají rozpočtové deficity zanedbatelný vliv na reálnou úrokovou sazbu; ta je dána především situací na mezinárodním kapitálovém trhu. Rozpočtový deficit vede k zvýšeným půjčkám v zahraničí, to znamená k deficitu běžného účtu platební bilance. Podle alternativního, klasického názoru nemají rozpočtové deficity vliv na úroveň domácích úspor ani úrokových sazeb. Naopak, vedou k růstu soukromých úspor.

Při aplikaci na česká data je hlavním problémem verifikace krátká časová řada čtvrtletních údajů (1994:I–2001:IV), která neumožňuje využít v plné míře standardní aparát dynamické ekonometrie. Rozptylový diagram, ponecháme-li sezonní očištění zatím stranou, ukazuje pozitivní korelaci mezi oběma deficity v celém období (korelační koeficient je 0,20). Zaměříme-li se však jen na poslední 4 roky, je vztah mezi oběma deficity těsnější (korelační koeficient je 0,54).

Pro vztah mezi rozpočtovým a zahraničněobchodním deficitem se nabízejí dva modely, které jsou na hranici statistické významnosti. Z nich plyne závislost zahraničněobchodního deficitu na rozpočtovém deficitu se zpožděním 2, resp. 4 čtvrtletí. Předběžným závěrem, který není příliš robustní, tedy je, že není vyvrácen konvenční (keynesiánský) přístup, podle něhož v malé otevřené ekonomice rozpočtový deficit vede k deficitu v obchodní bilanci se zpožděním několika čtvrtletí.

V závěru studie je zmíněno dědictví příkazové ekonomiky, které se projevuje v přirozeném tlaku na rozpočtové deficity ve všech tranzitivních ekonomikách. Mnohé „fiskální“ funkce, tak jak jsou definovány v tržních ekonomikách, byly v systému příkazové ekonomiky vlastně delegovány na státní podniky. Je přirozené, že převedení těchto sociálních funkcí dřívějších státních podniků do rozpočtů vládního sektoru zvýší rozpočtové výdaje. Stejně tak je zřejmé, že toto je pouze jedna z příčin rostoucích rozpočtových deficitů v České republice v posledních letech.

LITERATURA

- BARRO, R. (1989): The Ricardian Approach to Budget Deficits, *Journal of Economic Perspectives*, 1989, no. 2, pp. 37–54.
- BLEJER, M. – CHEASTY, A. (1993): *How to Measure the Fiscal Deficit, Analytical and Methodological Issues*. Washington, IMF, 1993.
- GANDOLFO, G. (2001): *International Finance and Open-Economy Macroeconomics*. Berlin, Springer, 2001.
- TANZI, V. (1993): The Budget Deficit in Transition. *IMF, Staff Papers*, 1993, no. 3.

SUMMARY

JEL Classification: E 6, H 3

Keywords: twin deficits – basic macroeconomic identity – econometric analysis

Twin Deficits and the Czech Republic

Vratislav IZÁK – University of Economics, Prague (izak@vse.cz)

The author starts with the basic macroeconomic identity (domestic investment, private and government savings, foreign investment) and analyzes the Czech macroeconomic data from 1994–2001. The application confirms that the „twin deficit“ hypothesis (as regards budgetary and trade deficits), as observed in the United States in the late 1980s and early 1990s, has become observable in the Czech Republic since 1998. Scatter diagrams and econometrics (quarterly, seasonally adjusted data 1994–2001) illustrate the causation from budgetary to trade deficits and seem to support the conventional (Keynesian) approach with the caveat that the results are preliminary.